

Biskop Atle Sommerfeldt:

Olsok feiring og nasjonal identitet

Olsok som feiring av martyrkongen Olav Haraldsson har en naturlig plass i utviklingen av den kristne kulturarven i Norge historisk og i vår tid. Olav Haraldssons kristendom var formet av det som et par tiår etter hans død (1054) ble to kirkelige tradisjoner, den vestlige, romersk-katolske og den østlig, ortodokse. Olav var døpt i Rouen i Frankrike. Han fikk en fordypet kristen spiritualitet som flyktning i Kiev der Den russisk-ortodokse kirke ble etablert noen tiår tidligere. Han er anerkjent som helgen både i øst og vest og ble meget tidlig akseptert i hele kristenheten. Bildet av Olav på en av søylene i fødselskirken i Betlehem er det første og fortsatt viktigste uttrykket for dette. Nidarosdomen ble derfor pilegrimsmål for hele den daværende kirke.

Når Den norske kirkes våpen har Olavsmerket som symbol, er dette et uttrykk for at også den lutherske kirke i Norge anerkjenner Olavsarven som en vesentlig del av sin historiske identitet. Olavs globale anerkjennelse i hele kristenheten på tvers av de mange kulturene kirken lever i, gjør ham lite egnet som et nasjonal-sjåvinistisk symbol. Martyrøksene i Olavsmerket uttrykker den grunnleggende kristne erkjennelsen av egen begrensning og ydmykhet, helt inn i martyriet. Korset i Olavsmerket uttrykker Kristi seier gjennom død til frelse og frigjøring for hele skaperverket og alle folkeslag. Kirken fødes derfor pinsedag ved at evangeliet om den korsfestede og oppstandne blir forkynt på mange forskjellige tungemål. Det nye Guds-folket er ikke knyttet til ett språk eller èn kultur, men er et inkluderende og mangfoldig fellesskap av alle tungemål og folk. Både martyrøksene og korset gjør en nasjonalsjåvinistisk bruk av Olavsarven til et misbruk.

Forsøkene på å knytte Olavsarven til et slikt nasjonal-sjåvinistisk prosjekt fikk sitt fremste uttrykk ved at Nasjonal Samling fra 1934 brukte Stiklestad til sine Olsokstevner. Det går en linje fra Nasjonal Samlings bruk av kristne symboler og tradisjoner til Anders Behring Breiviks bruk av det samme i utviklingen av sin ideologi.

Problemet for Quisling, Breivik og tilsvarende bevegelser er at den kristne kulturarven og de kristne verdiene aldri kan bære et nasjonalsjåvinistisk prosjekt. Denne arven er i sin kjerne inkluderende og kan derfor ikke anvendes hegemonistisk i møte med andre mennesker og kulturer. Apartheidregimets og nord-amerikanske forsøk på å modernisere det nasjonalsjåvinistiske prosjektet til et segregeringsideal, også det med bibelsk begrunnelse, viste seg på tilsvarende måte ikke å være bærekraftig innenfor et kirkelig og kristent verdifundament.

Både nasjonalsosialismen i Tyskland og Nasjonal Samling i Norge hadde til dels betydelig sympati i enkelte kristne miljøer og hos «kultur»kristne. Det er all grunn for kirkene i Norge å være oppmerksom på faren for at vi igjen kan fungere som «sympatizanten» - betegnelsen i Tyskland på dem som hadde sympati med Rote Armee Fraktion, men ikke støttet deres virkemidler - for den nasjonal-sjåvinistiske bevegelsen. Den samme utfordringen gjelder også sekulære miljøer som i iveren etter å redusere kristendommen og Olav Haraldssons betydning for Norge og vår nasjonale identitet, griper tilbake til norrøn og førkristen tid slik også de nasjonal-sjåvinistiske bevegelsene gjorde og gjør.

I vår tid kan vi spore disse tendensene i mange blogger og innlegg i det offentlige rom der hemningsløs nasjonal-sjåvinisme uttrykkes i møte med islam, mennesker av annen kultur og etnisitet, og homofile. Ikke sjelden begrunnes dette med en henvisning til beskyttelse av den kristne kulturarven og kristne verdier i det en kaller det kristne Norge. Mange inneholder også meget aggressiv språkbruk som i alle fall emosjonelt legger grunnlaget for økningen i aggressive ord og handlinger. Vi ser også dette i Norge,

rettet mot muslimer, innvandrere, afrikanere og homofile og til og med flyktninger som har søkt beskyttelse her.

Forsøkene i Fredrikstad på å re-etablere Olsok som en nasjonalsosialistisk markeringsdag mot homofile, kan etter min oppfatning sees som et forsøk på fremstå med en agenda for bredere miljøer, ikke minst de kristne miljøene som er sterkt kritisk til homofili, islam og mennesker med annen kultur.

Årets Olsokfeiring må fremheve Olavsarven som en inkluderende, nasjonal identitet der nestekjærighet og alle mennesker og folks likeverdige tilhørighet i Guds felles og mangfoldige menneskeslekt er den fremste, kristne verdien for samfunnets utvikling.